

Haarlem

Gemeente Haarlem

Drs. C. Mooij

wethouder Financiën, Bedrijfsvoering en Cultuur

Retouradres Postbus 511 2003 PB Haarlem

Aan de leden van de gemeenteraad

Datum 25 januari 2013
Ons kenmerk 2013/27454
Contactpersoon M. Jonker
Doorkiesnummer 023 511 3044
E-mail mjonker@haarlem.nl
Onderwerp Rapportage interim bevindingen controle 2012

Geachte leden,

Ter informatie ontvangt u hierbij de Interimrapportage die onze accountant PriceWaterhouseCoopers in december jl. heeft aangeboden aan het college.

Zoals contractueel overeengekomen met de raad stelt de accountant twee belangrijke rapportages op voor het bestuur, namelijk het Verslag van bevindingen en de Interimrapportage.

Bij de gemeenteraad is met name het Verslag van bevindingen bekend. Dit verslag stelt de accountant op voor de gemeenteraad en bevat de conclusies en aanbevelingen die de accountant trekt op basis van een uitgebreide controle van de jaarrekening, de beheersmaatregelen en de financiële administratie. Het Verslag van bevindingen is een belangrijke bron van informatie voor het uitvoeren van de controlerende taak van de Rekenkamercommissie en de gemeenteraad. Hieraan voorafgaand stelt de accountant ook een Interimrapportage op. Deze is gericht aan het college van B&W en bevat aanbevelingen voor de ambtelijke organisatie. Voor een goedkeurende verklaring van de accountant is het belangrijk dat een aantal aanbevelingen is nagekomen bij de samenstelling van de jaarrekening. De ambtelijke organisatie geeft op dit moment prioriteit aan de maatregelen die moeten worden uitgevoerd naar aanleiding van de aanbevelingen. De Auditcommissie is door de accountant geïnformeerd over de interimcontrole en heeft de Interimrapportage ontvangen.

Aangezien deze rapportage aan het college is gericht en met name een interne werking heeft ter voorbereiding op het jaarrekeningtraject, stuurt het college deze gewoonlijk niet naar de gemeenteraad. Op verzoek van de auditcommissie stuurt het college u de Interimrapportage toe.

Hoogachtend,

Drs. C. Mooij

Gaarne bij beantwoording ons kenmerk vermelden.
Postbus 511 - 2003 PB Haarlem - Telefoon 023 5113000 - Fax 023 5113441
www.haarlem.nl

Rapportage interim- bevindingen controle 2012

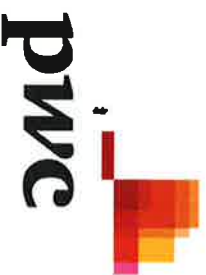
Noodzaak om te bouwen aan een stabiele funding

Gemeente Haarlem

4 december 2012

Haarlem

Gemeente Haarlem
T.a.v. het College van Burgemeester en Wethouders
Grote Markt 2
2011 RD HAARLEM

4 december 2012

Referentie: RG/LBr

Geacht College,

De eerste kennismaking met uw organisatie, onze eerste werkzaamheden. Hierbij ontvang ik onze tussentijdse bevindingen met betrekking tot onze controle van de jaarrekening 2012 van Gemeente Haarlem. Onze werkzaamheden zijn uitgevoerd in overeenstemming met ons voorstel voor dienstverlening.

U bent volop in beweging om te komen tot een stabiele fundering voor de toekomst. Dit uit zich o.a. door de invulling van het verbeterplan en de inrichting van de interne controles. Dit is een moeizaam proces in moeilijke omstandigheden. Ons voorstel had de titel 'waar hard en zacht' samenkomen. Naar onze mening vraagt de 'zachte kant' een veel nadrukkelijker plek in alle verbeterplannen.

Mocht u nog vragen hebben, aarzel dan niet om contact met ons op te nemen. We zijn uiteraard graag bereid om de inhoud van dit verslag nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V

R. Goldstein RA
Partner
T: 088 – 792 50 48
Richard.Goldstein@nl.pwc.com

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, P.O. Box 90357, 1006 BJ Amsterdam, The Netherlands
T: +31 (0) 88 792 00 20, F: +31 (0) 88 792 96 40, www.pwc.nl

*PwC is the brand under which PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (Chamber of Commerce 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (Chamber of Commerce 51414406), PricewaterhouseCoopers Pe nsons, Actuaal & Insurance Services B.V. (Chamber of Commerce 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (Chamber of Commerce 34180289) and other companies operate and provide services. These services are governed by General Terms and Conditions (algemene voorwaarden), at www.pwc.nl more detailed information on these companies is available, including these General Terms and Conditions and the General Terms and Conditions of Purchase, which have also been filed at the Amsterdam Chamber of Commerce.

Inhoudsopgave

1.	De noodzaak om te bouwen aan een stabiele funding	4	3.6.	Vastgoed en grondexploitatie vragen om aandacht	9
2.	Wat hebben we tot nog toe gedaan	5	3.7.	Planning & Controlcyclus	10
2.1.	Brede kennismaking als basis voor observaties	5	3.8.	Specifieke aandacht nodig voor de SiSa-bijlage	10
2.2.	De eerste kennismaking – een prettige samenwerking	5	4.	Algemene IT beheersingsmaatregelen in ontwikkeling, maar behoeven aandacht	11
2.3.	Formele zaken betreffende onze werkzaamheden	6	5.	Wat ons verder is opgevallen	14
3.	Onze evaluatie van uw interne beheersing	7	5.1.	Geen fraude geconstateerd	14
3.1.	Huidig niveau van interne beheersing is van een wisselend niveau	7	6.	Vooruitkijkend naar de jaarrekeningcontrole 2012	15
3.2.	Opzet van de processen niet actueel	7	Bijlagen		16
3.3.	Verbetermogelijkheden noodzakelijk in VIC's	7	A.	Bevindingen per proces	16
3.4.	De bevindingen en uit te voeren acties per proces	8	B.	Impact notities Commissie BBV op de verantwoording van Gemeente Haarlem	22
3.5.	Nog belangrijke stappen te zetten om gewenste eindniveau te realiseren	8			

1. De noodzaak om te bouwen aan een stabiele fundering

Controlebevindingen (gebaseerd op de door u uitgevoerde VIC's)

- Het niveau van uw interne beheersing is sterk wisselend. Per afdeling en proces zijn er grote verschillen waarneembaar in het niveau en de mate waarin interne beheersmaatregelen in de lijn een betrouwbare gegevensverwerking waarborgen.
- U hebt de ambitie om zelf een oordeel te kunnen vormen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening. De aard en het niveau van de interne controlemaatregelen verschillen sterk per proces. Hierbij is de relatie tussen de benoemde testantallen in de IB (interne beheersing) of VIC (Verbijzonderde Interne Controle) plannen en de gesignaleerde risico's of de aard van de uit te voeren werkzaamheden niet zichtbaar en/of niet gedocumenteerd. Tevens komt naar voren dat de VIC niet altijd de werkzaamheden vanuit de interne beheersingsplannen beoordeelt, maar ook zelf werkzaamheden uitvoert. Een afweging hiervoor wordt niet vastgelegd.
- De werkzaamheden van de VIC waren niet toereikend voor ons om de interimcontrole te kunnen afronden. De uitgevoerde verbijzonderde interne controles liggen niet allemaal op schema of zijn soms helemaal niet uitgevoerd. Er moeten nog veel werkzaamheden worden verricht om de risico's binnen de processen zichtbaar te mitigeren. Wij hebben afspraken gemaakt met u op welke wijze opvolging zal worden gegeven aan onze bevindingen. Wij zullen additionele werkzaamheden verrichten om de interimcontrole te kunnen afronden.
- Op het gebied van de IT omgeving zijn in 2012 diverse verbeteringen ingevoerd. Wel dienen de gebruikersautorisatie beheersingsprocessen verbeterd te worden.
- Op dit moment zijn er nog geen werkzaamheden verricht voor de verantwoording van de SiSa-bijlage. SiSa staat op dit moment volop in de belangstelling, bij zowel ministerie, NBA als accountantsorganisaties en dit jaar zal er veel nadruk worden gelegd op de juiste en volledige verantwoording van de SiSa-bijlage.

Observaties uit onze brede kennismaking, deze zijn met het voltallige directieteam op vrijdag 30 november besproken in workshop vorm

- Een 'reset' in de verbetering van de bedrijfsvoering is noodzakelijk. Drie kernzaken vergen de grootste nadruk / uitdaging:
 - Op orde brengen Hoofdafdeling Middelen & Services met een nadruk op de 'gegevensfabriek'. De basis op orde is hier cruciaal.
 - Een herijking van het verbeterprogramma 'de budgethouder centraal' en het stroomlijnen hiervan met andere projecten/programma's. Her-prioriteren of soms stoppen met projecten.
 - Sturen op resultaat, gedrag en cultuur.
- Deze kernzaken zijn afgeleid van onze gesprekken die we de afgelopen 2 maanden breed bij de gemeente hebben gevoerd. Hiervuit zijn de volgende **algemene indrukken** opgetekend, die (met aangetekend nuances) worden herkend door het directieteam:
 - De context waarin geopereerd wordt, is turbulent (de positie van de gemeentesecretaris, vertrek van de wethouder, bezuinigingen, verhouding raad – college, reorganisaties, decentralisaties).
 - Discussie over rolinvulling en aansturing.
 - Een groeiend besef van ongerustheid en onzekerheid: zijn we wel op de goede weg?
 - Er is een wisselend bewustzijn van urgentie van issues (ontkenning?)
 - Veel projecten en programma's tegelijkertijd, totaaloverzicht en samenhang ontbreekt.
 - Succes van het programma 'de budgethouder centraal' wordt verschillend gepercipieerd, hardclose en scrum worden breed als positief ervaren.
 - Nadruk ligt op instrumentele kant, leiderschap en cultuur onderbelicht. Verlamming dreigt.
 - Er is onvoldoende borging van het verbeterprogramma. Afspraak is geen afspraak.

2. Wat hebben we tot nog toe gedaan

2.1. Brede kennismaking als basis voor observaties

Als uw nieuwe accountant hebben we de afgelopen periode breed kennis gemaakt met de wethouder, de adjunct-directeur, de controller en hoofdafdelingsmanagers. Uit deze gesprekken is een aantal observaties opgetekend die u op pagina 4 samengevat ziet. Stevige observaties die krachtig opgepakt moeten worden. We benadrukken dat we geen specifiek onderzoek hebben gedaan.. In een workshop met het directieteam hebben we de uitkomsten gedeeld.

De observaties worden, met nuances, gedeeld. De komende periode zal in het tekens staan de 3 kernthema's aan te pakken. Ons voorstel is getiteld 'waar hard en zacht' samenkomen. Laat er geen misverstand over bestaan dat 'zacht' in dit verband niet betekent 'soft', later in de tijd of minder. De koers van verbetering dient vastgehouden te worden. Het op orde brengen van de 'gegevensfabriek' is daarbij cruciaal. Daadkracht en doopakken zijn hierbij nodig.

2.2. De eerste kennismaking – een prettige samenwerking

Dit is het eerste jaar dat wij als accountant de controle van de jaarrekening van de gemeente Haarlem uitvoeren. U hebt de nadrukkelijke wens om de contacten met de externe accountant middels een 'single point of contact' in te richten. Daarbij is het streven om de externe accountantscontrole zoveel als mogelijk te laten steunen op de VIC's. Wij hebben ons daarom en in overleg met u in de afgelopen periode primair gericht op die VIC's op de processen die in het kader van de gemeentelijke jaarrekening het meest relevant zijn. Op basis van onze cyclische aanpak zullen wij in de komende jaren deze en andere processen nader onderzoeken in het kader van onze jaarrekeningcontrole.

Het moet gezegd: de start is moeizaam geweest. De kwaliteit van de VIC's is nog niet adequaat. Hierdoor moeten aanzienlijke aanvullende werkzaamheden door u en ons worden verricht om de vereiste zekerheid te kunnen bereiken.

Het startpunt voor onze controle waren de initiële gesprekken gevoerd met medewerkers binnen uw gemeente. Uit deze gesprekken zijn ontwikkelingen en

aandachtspunten naar voren gekomen. Vervolgens hebben wij gebruik gemaakt van de interne beheersingsplannen en de beschikbare rapportages van de VIC. Op basis van deze rapportages hebben wij gesprekken gevoerd met de medewerkers van de afdeling KenC en medewerkers van de vakafdelingen. In onze interim-controle hebben wij nadrukkelijk aandacht besteed aan de volgende aspecten. Dit betekent overigens niet dat wij van al deze processen bevindingen hebben:

- Vaststellen opzet en bestaan van de administratieve organisatie van diverse processen binnen de organisatie. In bijlage A is een overzicht opgenomen;
- Kwaliteit van de interne beheersing inclusief opzet, kwantiteit en uitvoering van (verbijzonderde) interne controles en de rapportering;
- De interne beheersing rondom de tussentijdse afsluiting van de financiële administratie;
- Beoordelen van de kwaliteit van geautomatiseerde financiële systemen;

Daarnaast hebben wij de interne beheersmaatregelen getest die voor de getrouwheid van de financiële informatie van essentieel belang zijn. Voorbeelden hiervan zijn:

- Beoordelen van de status en de voortgang van de planning & controlcyclus;
- Beoordelen (verbijzonderde) interne controle rapportages en de onderliggende procesbeschrijvingen voor de processen inkoop en aanbesteding, lonen en salarissen, belastingen, subsidieverstrekking, uitkeringen, projectbeheersing, bouwleges, burgerzaken en wmo-verstrekkingen;
- De detailwerkzaamheden naar aanleiding van de belangrijkste processen en de werkzaamheden voor SiSa zijn gepland in december 2012.

2.3. Formele zaken betreffende onze werkzaamheden

Het doel van onze jaarrekeningcontrole is het vormen van een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel, zoals bedoeld in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO). Het is niet de doelstelling van een jaarrekeningcontrole zekerheid te verschaffen over de kwaliteit van de interne organisatie. Onze controle van de jaarrekening bestaat uit een combinatie van controlewerkzaamheden, waaronder:

- Risicoanalyse;
- Cijferanalyses;
- Beoordeling van de administratieve procedures en het daarmee samenhangende systeem van interne controlemaatregelen;
- Gegevensgerichte controlewerkzaamheden in zodanige samenstelling en omvang als wij noodzakelijk achten voor het verkrijgen van eerderegenoemd oordeel.

Naast het oordeel over de getrouwheid dienen wij bij de jaarrekening een oordeel te geven over de rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties die in de jaarrekening zijn verantwoord. Ook de SiSa-bijlage maakt onderdeel uit van ons oordeel.

Het doel van onze jaarrekeningcontrole is het vormen van een oordeel over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel, zoals bedoeld in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO). Vanuit de jaarrekeningcontrole beoordelen wij de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing voor zover relevant voor onze oordeelsvorming en bevat geen zelfstandig oordeel over de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing. De controle van de jaarrekening omvat het uitvoeren van controlewerkzaamheden, waaronder risicoanalyse, cijferbeoordelingen, beoordeling van de administratieve procedures en het daarmee samenhangende systeem van interne beheersingsmaatregelen en gegevensgerichte controlewerkzaamheden. De samenstelling en omvang van de werkzaamheden zijn noodzakelijk voor het verkrijgen van voldoende controle-informatie ter onderbouwing van ons oordeel.

Dit rapport is gebaseerd op de interim-werkzaamheden voor het onderzoek van de jaarrekening 2012. Dit onderzoek heeft zich niet verder uitgestrekt dan noodzakelijk is om tot een oordeel te komen over de jaarrekening 2012. Het onderzoek is dus niet primair gericht op het signaleren van alle aandachtspunten in de administratieve organisatie en interne beheersing. Hieronder vallen ook die procedures die zijn gericht op de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde informatiesystemen. Verder is onze jaarrekeningcontrole niet specifiek gericht op het ontdekken van mogelijke onregelmatigheden, waaronder fraudes. Als wij een specifiek onderzoek hadden ingesteld, dan hadden wij mogelijk aanvullende zaken gevonden die wij zouden hebben gerapporteerd.

3. Onze evaluatie van uw interne beheersing

3.1. Huidig niveau van interne beheersing is van een wisselend niveau

Het niveau van uw interne beheersing is sterk wisselend. Per afdeling en proces zijn er grote verschillen waarneembaar in het niveau en de mate waarin interne beheersmaatregelen in de lijn een betrouwbare gegevensverwerking waarborgen.

Van de processen met een significante invloed op de jaarrekening zijn voor 8 van de 12 processen geen actuele adequate procesbeschrijvingen aanwezig en vastgesteld. Ook het niveau en de kwaliteit van de uitgevoerde (verbijzonderde) interne controle laat een wisselend beeld zien. De werkzaamheden waren niet toereikend voor ons om de interimcontrole te kunnen afronden. De uitgevoerde verbijzonderde interne controles liggen ook niet allemaal op schema of zijn niet uitgevoerd. In paragraaf 3.4 gaan wij specifiek in op de gesignaleerde tekortkomingen per proces.

3.2. Opzet van de processen niet actueel

Van de processen zoals bekeken tijdens de interim-controle zijn er 8 procesbeschrijvingen niet bijgewerkt of recentelijk vastgesteld. Het risico is hierbij aanwezig dat de daadwerkelijke uitvoer van het proces anders verloopt dan zoals beschreven in de oude beschrijvingen. De ontwikkelingen en wet en regelgeving staan ook niet stil, waardoor de gemeente het risico loopt dat niet voldaan wordt aan de meest recente wet en regelgeving. Wij adviseren u de verouderde procesbeschrijvingen bij te werken en opnieuw vast te stellen. Het is belangrijk om bij de nieuwe opzet van een proces stil te staan bij de aanwezige risico's voor de gemeente op bijvoorbeeld rechtmatigheid en getrouwheid en hiervoor voldoende interne beheersmaatregelen in de lijn in te richten.

Procesbeschrijvingen maken een basisonderdeel uit van het beoordelen van de processen en dienen tevens als basis voor het bepalen van de controle intensiteit.

3.3. Verbetermogelijkheden noodzakelijk in VTC's

De hoofdafdelingen stellen jaarlijks een interne beheersingsplan (IB plan) op. In deze plannen komt de controleaanpak per hoofdafdeling terug. Op basis van de IB plannen zijn de significante processen voor de jaarrekening bepaald. Voor de significante processen is naast de inrichting van de interne controle ook verbijzonderde interne controle (VTC) ingericht. De afdeling Kwaliteit en Controle (KenC) voert de VTC's uit in opdracht van de directie.

Wij hebben ten aanzien van de (verbijzonderde) interne controle werkzaamheden de volgende bevindingen:

- De aard en het niveau van de interne controlemaatregelen verschillen per proces. In het ene IB plan zijn activiteiten in het proces opgenomen en in het andere plan is sprake van monitoring controls. De relatie met het normenkader en de koppeling met de risico's voor getrouwheid en rechtmatigheid ontbreekt veelal. De basis voor de uit te voeren interne beheersmaatregelen zou moeten liggen in de vastgestelde procesbeschrijvingen.
- De relatie tussen de benoemde testantallen in de IB of VTC plannen en de gesignaleerde risico's of de aard van de uit te voeren werkzaamheden is niet zichtbaar of gedocumenteerd in de werkzaamheden.
- In de beoordeling van de IB verslagen en de VTC rapportages komt naar voren dat ook de VTC niet altijd de werkzaamheden vanuit de interne beheersingsplannen beoordeelt, maar dat de VTC ook zelf werkzaamheden uitvoert. Deze afweging is niet zichtbaar. Wij adviseren u per plan, dus in het IB en in het VTC plan op gestructureerde wijze de beheersmaatregelen en de te toetsen beheersmaatregelen op te nemen, mogelijk aangevuld met gegevensgerichte analyses en werkzaamheden.
- De IB en VTC rapportages zijn per kwartaal opgesteld, waarbij bevindingen en fouten niet cumulatief worden meegenomen. Het totaalbeeld ontstaat pas bij door het optellen van de bevindingen uit alle kwartaalrapportages. Wij adviseren om voortschrijdende

- rapportages op te stellen, waarbij in de volgende periode de opvolging van de geconstateerde bevindingen en aanbevelingen aan bod komt.
- De zelfstandige leesbaarheid van de rapportages is niet gemakkelijk. De werkzaamheden uitgevoerd vanuit IB of VTC lopen vaak in elkaar over en er wordt verwezen tussen veel bestanden en rapportages, waardoor de grote lijn niet zichtbaar blijft. Door het gebrek aan

3.4. De bevindingen en uit te voeren acties per proces

Bij de interim-controlle waren de interne controle werkzaamheden voor de volgende processen nog niet gereed.

- IC Kredieten
- IC Parkeervergunningen
- IC Huren en pachten
- IC Grondexploitatie

Voor alle processen zijn op basis van onze bevindingen vervolgsafspraken gemaakt ten aanzien van de oplevering en het mitigeren van de geconstateerde risico's. Ook de werking van de beheersmaatregelen komt dan aan bod. Naar aanleiding van de interim-controlle hebben wij een uitgebreid memo opgesteld, welke half oktober beschikbaar is gekomen met detailafspraken per proces om

Onze visie op het gewenste eindniveau. Hierbij maken wij onderscheid naar de 'harde' / instrumentele aspecten (H) en de 'zachte' / veranderkundige aspecten (Z).

leesbaarheid hebben wij aanvullende interviews gehouden om de aard van de uitgevoerde werkzaamheden te kunnen doorgronden. Wij adviseren in de rapportages duidelijk het doel van de uitgevoerde werkzaamheden te beschrijven in samenhang met de conclusies en geconstateerde bevindingen.

de aanvullende werkzaamheden op te pakken. De tabel in de bijlage A bevat de samenvatting van het uitgebreide memo. Deze werkzaamheden zullen wij in december en januari aanstaande uitvoeren. Op dit moment is onduidelijk of deze planning kan worden gehaald.

3.5. Nog belangrijke stappen te zetten om gewenste eindniveau te realiseren

Bovenstaande bevindingen hebben wij gerelateerd aan het gewenste eindniveau zoals wij dat in onze offerte hadden opgenomen. In onderstaande tabel hadden wij onze visie hebben gegeven voor het gewenste eindniveau dat u zelfstandig moet kunnen uitvoeren. Op basis van deze tabel zijn wij voor het onderdeel (verbijzonderde) interne controle nagegaan in hoeverre zaken gerealiseerd zijn. Op alle punten stellen wij vast dat hier nog belangrijke stappen in te maken zijn. Overigens zou het gewenste eindniveau vastgelegd moeten worden in het audit plan 2013.

Onderwerp	Gewenst eindniveau over maximaal 2 jaar (kenmerk):	Benodigde transitie, educatie en verandering (zie ook 2.2)	Status 2012
(verbijzonderde) Interne controle	Alle VTC plannen zijn opgesteld en/of geactualiseerd (H) en worden conform planning uitgevoerd (Z).	Samen opstellen van (V)IC plannen d.w.z. lijn en staf en uitvoering organiseren en monitoren.	Het niveau van de interne controlemaatregelen verschilt per proces. De relatie met het normenkader en de koppeling met de risico's voor getrouwheid en rechtmatigheid ontbreekt veelal. Deze omslag is nog niet gemaakt.
	Omslag van gegevensgerichte naar systeemgerichte interne controle is gemaakt (H). Integraal beeld is aanwezig of en in welke mate de gemeente Haarlem (organisatie en processen) in Control is (H en Z).	Opvolgen resultaten van (V) IC opnemen in beoordeling van managers. Resultaten (V)ICT bespreken in DT/MT/Educatie: Trainers/coaches van internal auditors.	Ben samenvattende rapportage was niet aanwezig bij de start van onze controle. Gedurende onze interimcontrole was de rapportage aan het DT gereed. Per proces wordt daarin aangegeven wat de belangrijkste bevindingen zijn. Wij adviseren een overall conclusie (samenvattend) in deze rapportage op te nemen zodat het integrale beeld eenvoudig inzichtelijk wordt.
	De VIC is van een zodanige kwaliteit dat de accountant deze over kan nemen en hier in haar bevindingen op kan steunen (H).	Actualiseren van plannen indien gewenst	Het niveau en de kwaliteit van de uitgevoerde (verbijzonderde) interne controle laat een wisselend beeld zien. De werkzaamheden waren

Onderwerp:	Gewenst eindniveau over maximaal 2 jaar (Kenmerken):	Benodigde transitie, educatie en verandering (zie ook 2.2)	Status 2012
	Leidinggevende zijn betrokken bij de uitkomsten van de interne controles (Z).	Doortraining naar systeemgerichte interne controle.	niet toereikend voor ons om de interimcontrole te kunnen afronden
	Het competentieniveau (kennis, vaardigheden en gedrag) van medewerkers en leidinggevenden past bij de gestelde doelen (Z).	Communicatie: impactsessies met betrokkenen over de veranderingen, de visie daarop en de impact daarvan op de betrokkenen.	Doortraining is onderhanden.
	VIC's uitbreiden naar de kwaliteit van de oplevering van het jaarrekeningdossier en het begrotingsproces.	Participatie: actieve rol creëren voor alle betrokkenen om draagvlak te verhogen.	Het competentieniveau sluit nog niet aan op de gestelde doelen. Uit de interviews die wij met de medewerkers hebben gevoerd bleek een duidelijke behoefte aan coaching en opleiding.
			Hardclose is ingevoerd in 2012. Hierbij wordt de tussentijdse afsluitingsprocedure beoordeeld om de kwaliteit van het jaarrekeningdossier te verbeteren. Dit moet nog worden uitgebreid naar het begrotingsproces. Wij hebben begrepen dat het begrotingsproces 2013 niet goed is verlopen.

3.6. Vastgoed en grondexploitaties vragen om aandacht

Dalende huizenprijzen, beperkte financieringsmogelijkheden en projectontwikkelaars en bouwondernemingen in financieel zwaar weer. Het zijn slechts enkele van de koppen die dagelijks op de voorpagina van de krant verschijnen. Als gemeente heeft u hier ook mee te maken. De plannen en verwachtingen voor de lopende en toekomstige grondexploitaties vereisen herziening of bijstelling. Daarnaast staat de waardering van het gemeentelijk vastgoed onder druk. Vastgoed en grondexploitaties zijn daardoor een van de belangrijkste aandachtspunten in de controle.

De huidige tijd stelt hogere eisen aan de interne beheersing van het vastgoed en de grondexploitaties. Door middel van het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) informeert het College jaarlijks de Gemeenteraad over de financiële en inhoudelijke stand van zaken in de grondposities van de gemeente Haarlem. Verdere informatievoorziening en (bij)sturing vindt plaats via de planning & controlcyclus. Dit zijn documenten als de kadernota, de begroting, bestuursrapportages en de jaarrekening. Ook werkt de gemeente Haarlem met afzonderlijke projectbesluiten. In december 2012 zullen wij de actuele projectexploitaties en de gehanteerde uitgangspunten beoordelen. Op basis van de uitgevoerde interne controle beoordelen wij de mutaties in de exploitaties gedurende 2012, aan de hand van de uitgevoerde werkzaamheden bij de hardclose.

In 2012 heeft de gemeente het totaal gemeentelijk vastgoed in beeld gebracht. Naar aanleiding van deze analyse is vastgesteld tot welke huuropbrengsten dit vastgoed bezit leidt. Uit de analyse blijkt dat de huuropbrengsten €1 mln. lager liggen dan zoals meegenomen in de begroting. De gemeente heeft als doel gesteld niet strategisch vastgoedbezit af te stoten. Wij vragen u hierbij aandacht voor de totstandkoming van de verkooptransacties en de onderbouwing van de verkoopprijzen.

Bij de jaarrekeningcontrole zullen wij de waardering van het gemeentelijk vastgoed beoordelen met een analyse van de waardering op grond van boekwaarde, verzekerde waarde, woz-waarde en exploitatiestromen. Het is van belang dat intern conclusies worden getrokken op basis van deze analyse en mogelijke waarderingsissues tijdig worden onderkend. Ook de waardering van de onderwispanden die in de komende jaren leeg komen te staan dient hierin te worden meegenomen. Adequaat beheer van het vastgoed vraagt verder om keuzes ten aanzien van de functie die het gemeentelijk vastgoed moet vervullen en een onderhoudsprogramma dat is afgestemd op deze keuzes.

- Overige aanbevelingen ten aanzien van vastgoed en grondexploitaties zijn:
- Inrichten van de AO, periodiek risicobeheer en budgetbeheersing;
 - Borgen van de juistheid en volledigheid van de huur en pachtopbrengsten;
 - Onderbouwing van de waardering van gemeentelijk vastgoed;
 - Herinrichten procedure huren en pachten;

3.7. Planning & Controlcyclus

In de jaarrekening 2011 is voor €505K aan kredietoverschrijdingen niet tijdig gemeld aan de raad. Om te voorkomen dat kredietoverschrijdingen nogmaals niet tijdig gemeld worden is de uitputting van de budgetten een vast onderdeel geworden van de rapportages. In de tweede bestuursrapportage komt de uitputting van de budgetten specifiek terug. Een verdere verbeterslag wordt verwacht vanuit het project budgethouder centraal. De budgetbeheerders worden eerder in het jaar betrokken bij de analyse van de verschillen tussen de realisatie en het budget moeten verklaren. De betrokkenheid van het management is cruciaal in het verbeteren van de budgetbeheersing.

De doorontwikkeling van de planning & controlcyclus heeft vorm gekregen in het verbeterprogramma 2012-2013 "budgethouder centraal". Het doel is om te gaan werken met jaarplannen en managementrapportages per hoofdafdeling. De budgethouder neemt hierin een centrale rol vanuit integraal management. Om het integraal management verder uit te werken worden de knelpunten geïnventariseerd. Na deze analyse volgt een probleemanalyse en een actieplan ter ondersteuning van de budgethouders.

Het verbeterprogramma heeft als doel de relatie tussen de financiële resultaten, de doelstellingen en de geleverde prestaties te versterken. De wijze van documenteren en rapporteren over de geleverde prestaties is een belangrijk aandachtspunt.

In de begroting 2013 is de gemeente er nog niet in geslaagd de formulering van de doelstelling SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) op te stellen. In de begroting 2013 is wel een start gemaakt met het koppelen van de subsidiesstematiek met de onderliggende doelstellingen. Voor de begroting 2014 geven wij u de uitdaging mee om de relatie tussen de budgetten en te leveren prestaties zichtbaar te maken. Uiteraard kan dit gefaseerd worden opgepakt.

3.8. Specifieke aandacht nodig voor de SiSa-bijlage

De koppeling tussen de jaarrekening en de SiSa-bijlage verdient steeds meer aandacht. In de afgelopen periode hebben wij (onder andere uit de SiSa-reviews) geconstateerd dat het ministerie hier steeds meer nadruk op legt. Ook vanuit het beheersingsperspectief hechten wij er veel waarde aan dat de gemeente dit meeneemt in haar interne beheersing. Dit in combinatie met de uitvoering van rechtmatigheidswerkzaamheden hierop. Voor de controle 2012 zullen wij hierop nadrukkelijk aandacht aan besteden en hebben wij in december een afspraak gepland om de SiSa regelingen in detail door te nemen.

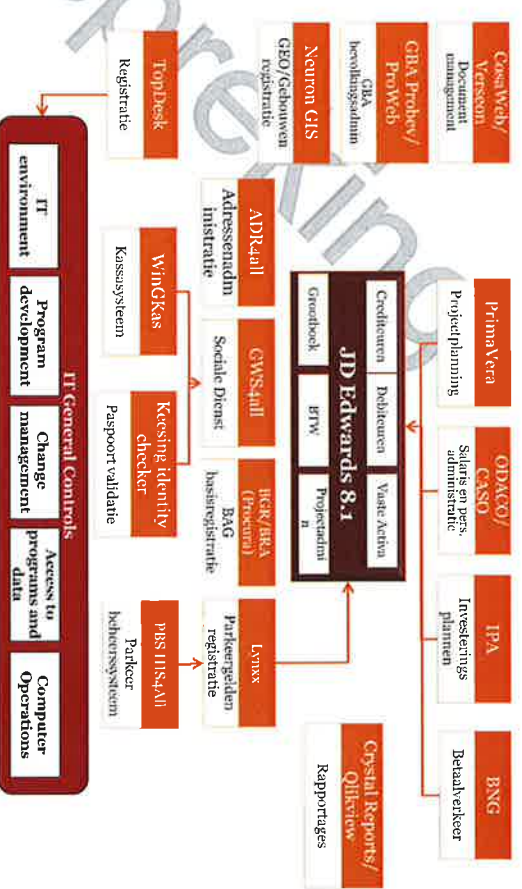
Om SiSa in de organisatie te kunnen borgen is centrale coördinatie heel belangrijk. Wij hebben begrepen dat SiSa onderdeel is van de hardclose per 30 september. Het is belangrijk om het normenkader en de specifieke voorwaarden uit de beschikkingen onderdeel te maken van het werkprogramma per regeling.

4. Algemene IT beheersingsmaatregelen in ontwikkeling, maar behoeven aandacht

Ingevolge artikel 2:393 lid 4 BW dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Wij hebben in samenwerking met onze EDP-auditoren de IT-omgeving beoordeeld. Daarbij zijn wij van mening dat de IT-omgeving binnen uw organisatie van voldoende niveau is om de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking te waarborgen. We zien echter wel enkele mogelijkheden tot verbetering van uw IT-omgeving. In dit hoofdstuk gaan wij op deze mogelijkheden in.

Noodzaak tot verbetering: *Uw IT omgeving...*

Gemeente Haarlem maakt gebruik van diverse informatiesystemen, uiteenlopend van specialistisch/ondersteunend tot organisatiekritisch. Voor onze jaarrekeningcontrole willen wij zoveel mogelijk gebruik maken van de gegevens uit deze systemen. Wij besteden daarom aandacht aan de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking. Voor onze interim controle 2012 hebben wij ingezoomd op uw financiële administratie GFS (JD Edwards).

Figuur 1

is in ontwikkeling...

Gedurende 2012 zijn er binnen uw gemeente veel ontwikkelingen geweest op het IT gebied, zoals bijvoorbeeld:

- Afstemming van IT organisatie en de gemeentelijke organisatie door gebruik van 'business rules' voor IT projecten, periodieke rapportage over lopende projecten, in kaart brengen (strategische) resultaten en doelstellingen, opstellen IT budgetten.
- Formaliseren en standaardiseren IT beheerprocessen (bijvoorbeeld, wijzigingenbeheer) op basis van standaarden (ITIL) en deze werkwijze af te dwingen door inrichten van workflows in 'TopDesk'
- Digitaliseren van uw organisatieprocessen door upgrade van uw document management systeem en invoer SEPA (Single European Payments Area, met oa gevolgen voor het automatisch incassoproces)

- Voorbereiden voor een ISO 27001 informatiebeveiliging certificering en het aanstellen van een 'Security Officer'.
- Introductie van "Het Nieuwe Werken" waarbij medewerkers locatie- en tijdonthankelijk

Wij zullen deze ontwikkelingen blijven volgen en u voorzien van onze opmerkingen en aanbevelingen.

maar volwassenheid blijft achter.

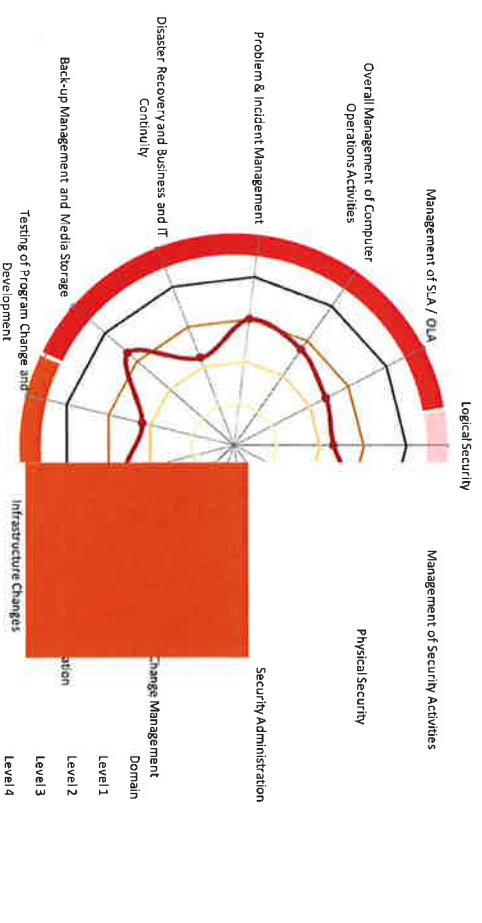
De toenemende afhankelijkheid en complexiteit van uw IT omgeving, zoals geschetst aan de hand van bovenstaande voorbeelden, vraag om een volwassen IT beheerorganisatie om de betrouwbare en continue werking van systemen te kunnen garanderen en bij te dragen aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen. Om u inzicht te geven in de volwassenheid van uw IT beheerorganisatie hanteren wij zes volwassenheidsniveaus zoals hieronder weergegeven.

Figuur 1 – IT Volwassenheidsniveaus

We hebben de algemene IT beheersmaatregelen van Gemeente Haarlem getoetst aan deze niveaus, waaraan een set van criteria is gekoppeld. De criteria zoals gedefinieerd door PwC zijn, gebaseerd op wet- en regelgeving, PwC modellen, en standaarden zoals COSO, COBIT, ITIL en ISO 27000. De beoordeling is uitgevoerd ten behoeve van de jaarrekeningcontrole, waarbij de focus ligt op de financieel kritische applicatie GFS (JD Edwards).

Wij hanteren als uitgangspunt dat voor een organisatie als gemeente Haarlem een niveau 3 wenselijk is om de realisatie van de ambities duurzaam te kunnen ondersteunen.

Figuur 2 - Volwassenheid IT Beheer Gemeente Haarlem 2012

Door gebrekkige informatiebeveiliging...

Hoewel diverse beveiligingsmaatregelen genomen zijn en deze ook getest worden scoort u laag op het gebied van informatiebeveiliging. U beschikt niet over een actueel beveiligingsbeleid terwijl uw omgeving drastisch verandert (Het Nieuwe Werken, Choose your Own Device, gebruik van Dropboxen, Social Media etc). De vertrouwelijkheid van uw informatievoorziening (bv GFS, GBA, BAG etc) staat onder druk. Informatiebeveiliging is een gedeelde verantwoordelijkheid van IT en organisatie. Wij hebben vernomen dat u inmiddels een risicoanalyse heeft uitgevoerd en voornemens bent op basis hiervan uw beveiligingsbeleid te actualiseren.

Vervolgens dient u het beveiligingsbewustzijn binnen de gehele organisatie te verhogen (bv door periodieke trainingen).

onvoldoende grip op toegang tot uw systemen...

U beschikt niet over een integrale, uniforme procedure voor het toekennen, wijzigen, verwijderen en monitoren van gebruikerstoegang. U loopt onnodig het risico dat gebruikers onterecht toegang hebben of behouden tot bepaalde (delen van) systemen en applicaties (zoals GFS), waardoor de continuïteit en

integriteit van de geautomatiseerde gegevens gevaar loopt. Van de 400 mensen die gedurende 2012 uit dienst zijn gegaan, hadden 185 nog toegang tot uw netwerk. Waarvan 20 ook nog toegang hadden tot uw financiële administratie GFS. Wij adviseren u dringend een gebruikersbeheer procedure in te richten, mogelijk via TopDesk middels workflows.

geen borging testkwaliteit...

De procedure voor het testen van wijzigingen dient te worden aangescherpt. Wanneer de kwaliteit van testen niet geborgd is door het gebruik van testscripts en vastlegging van testresultaten bestaat het risico dat de geautomatiseerde omgeving (tijdelijk) niet beschikbaar is door storing, dat gegevensverwerking fouten bevat (bv door ongewenste wijzigingen in rekenregels) en dat managementrapportages onjuiste informatie bevatten.

Wij raden u aan de testprocedure (voor alle applicaties en infrastructuur) te integreren in het wijzigingenbeheer en deze middels workflows

systeemtechnisch af te dwingen – bijvoorbeeld in TopDesk. Hierbij dient het testen en de testresultaten zodoende vastgelegd te zijn dat een adequaat testniveau gewaarborgd is, waarbij het in productie zetten pas mogelijk is na officiële goedkeuring van de tester en uiteindelijk verantwoordelijke (systeemtechnisch afgedwongen functiescheiding). De werking van uw wijzigingsprocedure zullen wij voor aanvang van onze final toetsen.

en is de continuïteit van uw omgeving onvoldoende geborgd.

Hoewel u operationeel maatregelen heeft genomen omtrent de continuïteit van uw omgeving (bv back-ups), heeft u geen continuïteit- of herstelplan. (uitzondering hierop zijn het BAG en GBA). Daarbij is uw uitwijkplan niet van toepassing op uw financiële administratie en is het plan zeer beknopt. Door het ontbreken van deze plannen is onduidelijk welke continuïteitsmaatregelen zijn getroffen, of deze de juiste risico's afdekken en of u in staat bent uw omgeving te herstellen in een aanvaardbare tijd.

5. Wat ons verder is opgevallen

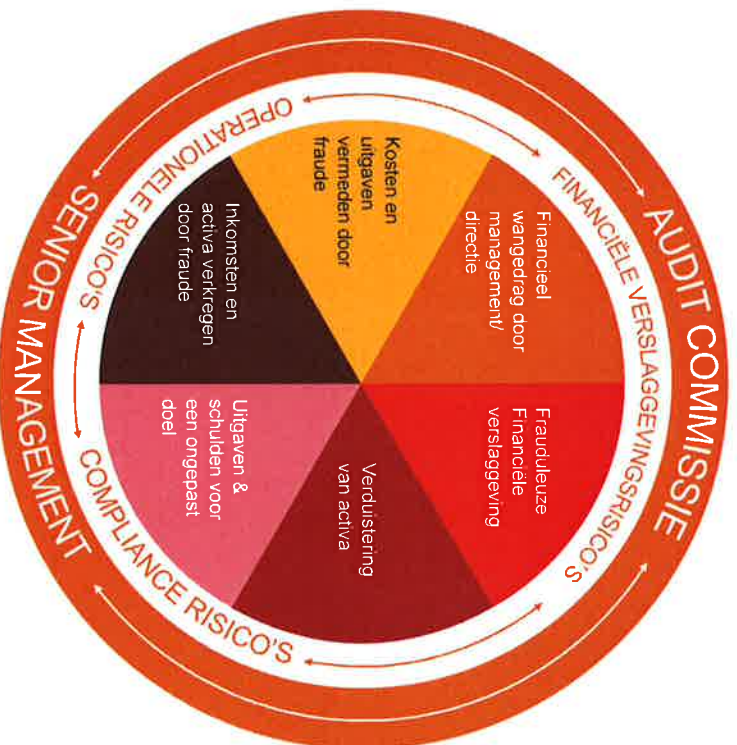
5.1. *Geen fraude geconstateerd*

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en onregelmatigheden berust bij het College van Burgemeester en Wethouders van Gemeente Haarlem. In haar toezichhoudende rol is de Gemeenteraad er

verantwoordelijk voor dat het College van Burgemeester en Wethouders adequate procedures volgt en dat er passende maatregelen worden genomen als dat nodig is.

Als uw accountant hebben we de verantwoordelijkheid om frauderisico's te identificeren, voor zover deze risico's tot een materiële fout in de jaarrekening kunnen leiden. Zoals overeengekomen in ons dienstverleningsplan hebben wij gesprekken met de auditcommissie, college, directe, de concerncontroller en de afdeling financiën gevoerd over de onderkende frauderisico's.. Andere belangrijke elementen blijven een open communicatie en monitoring en een helder integriteitsbeleid.

Wij hebben geen aanwijzingen van fraude geconstateerd tijdens de interim-periode tot en met oktober 2012. Wij zullen u in onze eindrapportage op de hoogte houden van eventuele bevindingen die wij tijdens de resterende periode constateren en die betrekking hebben op het afgelopen boekjaar.

6. Vooruitkijkend naar de jaarrekeningcontrole 2012

Belangrijke onderdelen van de controle zo vroeg mogelijk oppakken

Belangrijke onderdelen van de controle pakken wij graag in een zo vroeg mogelijk stadium van de controle op. Graag informeren wij u in deze paragraaf over de voortgang en de gemaakte afspraken voor de komende maanden.

Diverse notities Commissie BBV

De Commissie BBV heeft in 2012 diverse notities uitgebracht. Wij adviseren u kennis te nemen van de notities en tijdig de impact op de jaarrekening van Gemeente Haarlem vast te stellen. Nadere informatie over de notities is opgenomen in Bijlage B.

Voortgang uitgevoerde hardclose

De kwaliteit van de tussentijdse afsluiting is een belangrijk element uit het verbeterplan 2012-2013. In 2012 heeft de eerste hardclose plaatsgevonden per 30 juni, daarna volgt een hardclose per 30 september.

Uit gesprekken hebben wij begrepen dat de belangrijkste leerpunten uit de tussentijdse afsluitingen zijn het oefenen met aanleveren van informatie ter onderbouwing van de realisatie en balansstanden, naleving van afspraken en deadlines. Ook de samenwerking tussen de budgethouder en de financiële medewerkers zorgen voor een kwaliteitsimpuls.

Wij vragen hierbij aandacht voor de onderbouwing van voorzieningen. Het gaat hierbij vooral om de voorzieningen:

- Voorziening tariefsegregatie
- Voorziening rioolrechten
- Voorziening boventalligen
- Voorziening dubieuze debiteuren
- Voorziening APFA

In januari zullen wij beoordelen welke werkzaamheden wij alvast ter voorbereiding op de jaarrekeningcontrole kunnen uitvoeren op basis van de uitgevoerde tussentijdse afsluiting.

Waardering grondexploitaties en vastgoed zijn belangrijke aandachtspunten in de controle

Bij de jaarrekeningcontrole moet voldoende inzicht bestaan in de financiële risico's rondom grondexploitaties en vastgoed. Deze risico's moeten op basis van een duidelijke onderbouwing doorvertaald zijn naar de waardering in de jaarrekening. In december zullen wij een eerste beoordeling uitvoeren van de gehanteerde uitgangspunten op basis van de resultaten uit de hardclose.

Tijdens het jaarrekeningtraject zijn wij van de volgende externe partijen afhankelijk

Gedurende het jaarrekeningtraject zijn wij afhankelijk van informatie van uw organisatie, maar ook van informatie van (de accountants van) externe partijen. Zoals afgesproken in ons dienstverleningsplan geven wij u graag inzicht in welke partijen dit betreft:

- De verantwoordings van de SiSa-regeling WSW
- De verantwoordings van de belastingopbrengsten van Consensus inclusief controleverklaring
- ISaE 3402 type 2 inzake de parkeergelden

Wij zullen tijdig contact (laten) leggen met deze partijen zodat er goede afspraken worden gemaakt over de tijdigheid en toereikendheid van de informatie.

Bijlagen

A. Bevindingen per proces

Proces	Bevinding	Risico	Actiepunten voor 2012
Begrotingswijzigingen	In het proces zijn geen beheersmaatregelen geïdentificeerd ter borging van de volledigheid en juistheid van de verwerking van de raadsbesluiten. De IC/VIC voeren de beheersmaatregelen uit. Deze zijn tot en met Q1 gereed, Q2 ontbreekt nog.	Risico op onjuiste en onvolledige verwerking van raadsbesluiten.	Inrichten doorlopende nummering van de raadsbesluiten ter borging van de volledigheid. Structureren van de vastlegging van de IC/VIC werkzaamheden. Op welke basis zijn de werkzaamheden uitgevoerd en welke onderbouwing is hiervoor verkregen.
Project-beheersing	VIC van Q2 is niet ontvangen. Veel aanvullende vragen geconstateerd op basis van de beoordeelde stukken. De risicoanalyse is niet volledig en er spelen veel aanvullende vragen: - In welke mate kan gesteund worden op de aanwezige interne beheersing in het proces? - Hoe is de periodieke bewaking van kostenplaatsen ingericht? - Wordt binnen grondexploitatie en infrastructurele projecten gewerkt met een projectadministratie en hoe speelt de VIC hierop in? - Hoe vindt systematische afsluiting van projecten plaats?	Onjuiste toerekening van kosten aan de projecten. Projecten worden niet 2 jaar na afgifte krediet afgesloten (onderdeel beheersverordening).	Deelwaarneming op de geboekte kosten en opbrengsten op de projecten uitvoeren. Doel is om vast te stellen of deze betrekking hebben op het project en terecht geboekt zijn. De systematiek van de controle zullen wij samen met KenC afstemmen. Analyse van oude openstaande projecten, met deugdelijke onderbouwing.
Tijdschrijven	In het proces is ingeregeld dat medewerkers vooraf autorisatie moeten aanvragen om op een urencode te kunnen boeken.	Onjuiste toerekening van uren op projecten, waardoor verschuivingsgevaar	Opvolging van het borgen van de juistheid van de geschreven uren, eventueel middels een integriteitcontrole. Afgesproken is dat aan het einde van het jaar nogmaals

Proces	Bevinding	Risico	Actiepunten voor 2012
	Het beoordelen of de uren terecht op een code zijn geschreven aan de hand van de autorisatieprocedure is geen onderdeel van de IC/VIC. Hoe wordt opvolging gegeven aan de geconstateerde bevindingen?	tussen de exploitatie en de balans bestaat. Doorbelastingen op basis van onjuiste uurtarieven.	gecontroleerd wordt of de ingevoerde tarieven nog steeds correct ingevoerd zijn. Indien er tussentijds tariefswijzigingen zijn zullen deze ook gecontroleerd worden op juiste invoering. Dit kan gecontroleerd worden d.m.v. een logfile.
Parkerengelden	Uit de VIC/IC komt de onderbouwing van de werkzaamheden onvoldoende naar voren. Uit nadere gesprekken blijkt dat in de IC voldoende beheersmaatregelen worden uitgevoerd om risico's in het proces af te dekken. Deze werkzaamheden komen echter niet terug in de IC/VIC plannen. De werkzaamheden zijn pas het tweede kwartaal ingezet, derhalve dienen de werkzaamheden doorgetrokken te worden naar het gehele jaar. Juistheid van de registraties en berekeningen vanuit de meters is geen onderdeel van de risico-inschatting en de uitgevoerde werkzaamheden. De beheerder heeft de volgende verantwoordelijkheden in het proces: • Juistheid gebruik tarieven • Volledige afdracht van de opbrengsten • Resetten van de meters Hierop vindt geen controle plaats door de gemeente.	Onvolledige en onjuiste verantwoording van de parkeeropbrengsten.	VIC dient zich te focussen op de juistheid van de berekeningen in Excel, uitgevoerd door de IC. De beoordeling van de juistheid en volledigheid van de in de berekening gebruikte overzichten versus de aanlevering vanuit de beheerders moet hierin ook betrokken worden. Opvragen ISA-e3402 (type 2) rapportage bij de beheerder. Als deze rapportages niet verkregen kunnen worden dient de gemeente zelf zekerheid te verkrijgen over de juistheid en de volledigheid van het gebruik in tarieven, de afdrachten en het resetten van de automaten.
Personeel	De risico-inschatting van de VIC is niet volledig. De volgende risico's ontbreken: • Personeelsdossiers voldoen aan vereisten volgens wet en regelgeving • Functievermenging senior medewerker, deze heeft een registrerende en controlerende functie • Hanteren van onjuiste premiepercentages. Uit gesprekken blijkt dat de beheersmaatregelen wel op de afdeling geborgd zijn, maar geen onderdeel uitmaken van de VIC.	Onjuiste en onvolledige verwerking van salarissen en mutaties.	Diverse aanvullende en detailvragen zijn uitgezet om de werkzaamheden te valideren. Uitvoeren van een bruto-netto berekening inclusief documentatie ter onderbouwing. Aanvullend zal een ISA-ee 3402 verklaring worden opgevraagd aan de salarisverwerker.

Proces	Bevinding	Risico	Actiepunten voor 2012
Treasury	Uit de werkzaamheden van de VIC/IC blijkt onvoldoende op welke basis de werkzaamheden zijn uitgevoerd en hoe conclusies gevormd zijn. De VIC/IC wordt uitgevoerd op basis van de door de treasury commissie aangeleverde informatie. Hoe wordt deze informatie ambtelijk voorbereid? In de risico-inschatting komt een kader voor wat verder niet in de werkzaamheden voorkomt, oa. Wet Bibop en Ruddo Uit de analyse van het treasurystatuut blijkt dat het wettelijke kader waartegen de werkzaamheden worden getoetst niet volledig is. Wij hebben wel begrepen dat er inmiddels een geactualiseerde 212 verordening bij de raad ligt waarin het treasurystatuut is opgenomen.	De gemeente voldoet niet aan wet en regelgeving inzake treasury	Op basis van welke beheersmaatregelen worden de risico's uit het toetsingskader afgedekt? Hoe vindt de documentatiestroom richting de treasury commissie plaats.
Inkoop- en aanbestedings beleid	Binnen de processen van de gemeente Haarlem is geen adequate beheersmaatregel aanwezig waarmee Europese aanbestedingen vroegtijdig worden geïdentificeerd. De IC werkzaamheden achteraf functioneren hierbij als beheersmaatregel. De IC werkzaamheden bestaan uit een bestedingsanalyse op credituurniveau. Het gehanteerde drempelbedrag is echter te hoog.	Onrechtmatige uitgaven doordat de Europese aanbestedingsregels niet gevolgd zijn.	Bestedingsanalyse uitbreiden over heel 2012, met hierbij een drempel per crediteur van €50.000.
Inkoopfacturen	In de risicoanalyse wordt niet ingegaan op de prestatievaststelling. Een deelwaarneming op de prestatielevering is wel onderdeel van de IC/VIC. Borging van de prestatielevering in het proces vindt niet plaats. De gemeente heeft geen goed functionerende verplichtingenadministratie, daardoor is er geen gedetailleerd inzicht van de budgetuitputting. Autorisatie van facturen vindt plaats middels een vaste workflow. Het beoordelen van de autorisaties	Onrechtmatige inkoop doordat er geen adequate controle op de prestatievaststelling plaatsvindt	Aanpassen van de deelwaarneming op de prestatievaststelling, zodat minimaal 60 inkoopfacturen onderdeel zijn van de test. Mutaties in de credituren stamgegevens middels een logfile beoordelen. Hoe wordt op de systemen gesteund bij autorisatie volgens de digitale workflow? Hoe is de autorisatie van betalingen gewaarborgd?

Proces	Bevinding	Risico	Actiepunten voor 2012
	per factuur kan efficiënter. Controle op de inrichting van de workflow en afwijkingen van de standaard workflow dekken het risico wel af. In de controle op de prestatielevering worden ook subsidiebedragen en onttrekkingen vanuit de reserves meegenomen, deze behoren niet tot de te testen populatie.		
Burgerzaken	Het proces bevat voldoende beheersmaatregelen om op te kunnen steunen. De risico-inschatting uit het IB plan bevat geen specifieke risico's, terwijl deze wel te onderkennen zijn. Alleen het fraude risico wordt benoemd. IC/VIC voert geen werkzaamheden uit om de volledigheid van de opbrengststroom vast te stellen. Bij het aansluiten van de tarieven hebben wij een verschil geconstateerd tussen de gehanteerde tarieven en de door de raad vastgestelde tarieven.	Volledigheid van de opbrengsten worden niet beoordeeld door de IC en VIC, waardoor de werking van de beheersmaatregelen niet getoetst is. Producten worden tegen onjuiste tarieven verkocht.	Richt de IC/VIC zodanig in dat de werking van de beheersmaatregelen in het proces wordt getoetst. Opstellen van een omspannende verbandscontrole tussen de opgaat van derden van de persoonsdocumenten vermenigvuldigd met de tarieven en de daadwerkelijk verantwoorde omzet bij burgerzaken. Stel vast middels en log-file dat de ingevoerde tarieven het jaar zijn gehanteerd.
Belastingen en heffingen	Proces is door de gemeente ondergebracht bij Consensus.		Opdragen controleverklaring en rapportage van bevindingen bij Consensus. Hoe is de aanlevering van de bronbestanden aan consensus gewaarborgd?
Wabo	We dienen de werkzaamheden van de IC/VIC nog door te nemen, deze zijn geen onderdeel van het dossier. 12 van 127 dossiers met een onjuiste leges beschouwen wij niet als een incident.	Onjuiste berekening van het legesbedrag. Onvolledige facturatie van afgegeven vergunningen.	Toesturen checklisten aan de hand waarvan de IC/VIC de werkzaamheden heeft uitgevoerd. Is de bouwsomtoets onderdeel van IC/VIC? Hoe is de volledigheid van de facturatie gewaarborgd? Leidt elke vergunning tot een factuur? Hoe wordt de volledigheid van de handmatige koppeling tussen COSA en de financiële administratie geborgd?

Proces	Bevinding	Risico	Actiepunten voor 2012
Subsidievertrekkingen	De lijncontrole op het proces is nog niet uitgevoerd door IC/VIC. Dit is nodig om het bestaan van het proces te valideren.		Wordt met restituties gewerkt? Certificaat COSA Hoe is opvolging gegeven aan de geconstateerde bevindingen uit de IC/VIC. Kunnen de geconstateerde fouten geïsoleerd worden? Kan dit niet dan zal de steekproef uitgebreid moeten worden. Beoordelen van de uitgevoerde werkzaamheden in detail.
Huren & Pachten	Geen IC/VIC ontvangen		
Grond-exploitatie	Geen IC/VIC ontvangen		
Parkeer-vergunningen	Geen IC/VIC ontvangen		
Kredietbeheer	Geen IC/VIC ontvangen		
SOZAWE	Voor SOSAW moeten we nog de opzet en bestaan van de verstrekkingen per soort vaststellen.		- Hoe zijn de aantallen dossiers en spreiding over het jaar IC tot stand gekomen en hoe heeft de VIC deze toestandkoming beoordeeld? Graag ontvangen wij een overzicht met het aantal betalregels per soort uitkering per maand en het totaal begrote bedrag per regeling voor 2012. - Welke werkzaamheden heeft VIC uitgevoerd ten aanzien van de geconstateerde bevindingen (isolatie en herstel). - Aansluiting GWS en FA controleren door VIC. - Hoe heeft VIC beoordeeld dat toetsingskader actueel is en de verordeningen gemeente hierin zijn geborgd? - Beoordeling VIC van of IC alle werkzaamheden heeft uitgevoerd zoals gepland in het controleplan IC of zijn hier tekortkomingen in? En wat het VIC gedaan om deze tekortkomingen op te lossen?
WMO	Het verband tussen de geconstateerde bevindingen en de opzet van het proces nog verder in kaart brengen en beoordelen.		- Wat betekent de bevindingen opzet en bestaan procedure nu voor de controle? - Welke werkzaamheden voert de VIC uit? - Hoe is de risicoanalyse tot stand gekomen en hoe heeft de VIC beoordeeld dat de risico-inschatting juist is en dat daarmee voldoende dossiers en facturen worden

Proces	Bevinding	Risico	Actiepunten voor 2012
			- gecontroleerd? - Welke werkzaamheden heeft VIC uitgevoerd ten aanzien van de geconstateerde bevindingen (isolatie en herstel). - Hoe heeft de VIC beoordeelt dat het toetsingskader actueel is en de geldende verordeningen hierin zijn geborgd? - Welke werkzaamheden heeft VIC uitgevoerd ten aanzien van de aansluiting GWS4all en FA? - Welke werkzaamheden heeft de VIC uitgevoerd ten aanzien van de volledigheid van de verplichtingen?
SISA	Nog geen werkzaamheden voor uitgevoerd.		Opvolging in 2012

Ter bespreking

B. Impact notities Commissie BBV op de verantwoording van Gemeente Haarlem

In 2012 heeft de Commissie BBV een aantal (bijgestelde) notities uitgebracht. In onderstaande tabel is kort de impact van de (bijgestelde) notitie in kaart gebracht. We bevelen u van harte aan kennis te nemen van de notities.

Notitie	Impact notitie in 2012
Notitie grondexploitatie (bijgesteld)	De notitie bevat diverse stellige uitspraken en adviezen die direct gevolgen hebben voor de activering en waarderling van grondexploitaties. Één van de stellige uitspraken is bijvoorbeeld dat activering van NIEGG's alleen mogelijk is bij een reëel en stellig voornemen tot bebouwing in de nabije toekomst, dat gebaseerd is op een raadsbesluit waarin inhoud wordt gegeven aan ambitie en planperiode. U heeft hier inmiddels actie op ondernomen.
Bijlage notitie riolering	Deze bijlage geeft nadere uitleg bij de notitie riolering uit 2009: • Uitbreidingsinvesteringen: leiden tot een toename van het aantal aansluitingen, Hoofdreel is dat de investering wordt geactiveerd en afgeschreven. Er kan voor worden gekozen de (rioolaansluit)bijdrage direct in mindering te brengen op de investering. Dit is veelal de praktijk bij een grondexploitatie • Vervangingsinvesteringen: de meerderheid van de rioolinvesteringen door gemeentes valt in deze categorie. Hoofdreel is dat de investering wordt geactiveerd en afgeschreven. Het is echter ook toegestaan om voorafgaand aan de investering via de rioolheffing al te sparen voor de vervanging. De spaarbedragen komen in een voorziening riolering.
Notitie investeringen / kredieten	In deze notitie worden voorbeelden gegeven van verschillende situaties waarin investeringskredieten worden aangevraagd en hoe deze in de besluitvorming en P&C cyclus worden betrokken. Daarnaast wordt ingegaan op overschrijdingen van kredieten en begrotingsconsequenties van vertragingen
Notitie incidentele en structurele baten en lasten	Deze notitie bevat geen richtlijnen of aanbevelingen, maar beperkt zich tot verduidelijking van het onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten.
Notitie verbonden partijen en aanbesteding	In deze notitie wordt ingegaan op de definitie van een verbonden partij, de verschillende vormen verbonden partijen en de mate waarin rechtmatigheidsfouten bij de verbonden partij moeten worden meegewogen bij het rechtmatigheidsoordeel van de gemeente.
	Voor de controle 2012 adviseren wij u een analyse uit te voeren naar aanleiding van deze notitie en een conclusie te trekken omtrent het aspect rechtmatigheid.

Inhoud